

Kulturális-közéleti havilap, harminckilencedik évfolyam

2012 december Szociográfia

Furulyás Katalin: Steiner-ház

A falu közepén áll a nagyház. Akár kétszintesnek gondolhatnánk, de csak a különös terepviszonyok miatt került a pince elég magasra, arra ültették rá a kockaházat. A Jóisten is borozónak szánná, ha nem lakóház lenne, benn a falu legközepén van, szemben a bolttal, kocsmával. A kocsmában igazán jó bor nem nagyon volt, inkább a sör fogy, meg a tömény. Azt még soha semmilyen kezelőnek, tulajnak nem sikerült elérnie, vagy nem állt érdekében elintézni, hogy a falut körülvevő borvidékről, akár a kistermelőktől, akár a nagy gazdaságokból a helyi kocsmába átkerüljön a legegyszerűbb, de nyáron fröccsnek kiváló olaszrizling.

A nagyház pincéjében házi bor van, most már csak talán volt. A család foglalkozott vele, a két testvérfiú készített bort. Fehér szőlőből, a környékről származó szőlőből. Sok bíbelődés, munka volt a borral, a szürettel, még ha nem volt is saját a szőlő. Felesben vállaltak egy darabot, vagy valahonnan vették, esetleg került valahonnan, valamilyen egyéb kalákamunka után, ezt helyben nem illendő firtatni. Volt szőlő ősszel, neki lehet állni a préselésnek, meg aminek kellett. A szükséges eszközök mind szép rendben megvoltak, valamilyen atyáról fiúra örökített tudás is a gyártáshoz. Nem lett szép a bor, gyakran lett opálos, az íze is inkább savanyú. De a bor mégis megvolt, ez adta a napi fogyasztás alapját. Ez a fogyasztás pedig nem volt elhanyagolható semmiképpen. Sem a mennyiség, sem az, hogy mennyit lehetett azon fogni, hogy nem a boltból kerül a bor. A bolti vagy a környező gazdaságok palackozott borai a helyieknek megfizethetetlenek, Teca néni talán megfizethető, de amíg van saját, addig minek.

A két fiútestvér, aki érkezésünkkor a házban élt, rendes helybeli őslakos volt, minden felmenőjük itt született, már nem élnek, rendre kinn vannak a Fenyvesek alatt, a temetőben. A házat az ősi házra építették újjá, komfortosították. Nagy család élt együtt. A családfő, a fiúk apja már nem élt, de az anyjuk igen. A nagyobb fiú, Laci megnősült, feleséget hozott más faluból, a csinos Évát, gyerek is lett, kislány. A kisebb fiú, Zsolti évekre eltűnt, de nem nősült meg, legalábbis papír nem lett róla, mint ahogy hivatalosan gyerek se. A nem egészen jóindulatú nyelvek szerint egyszerűen egy cigánykaraván ragadta el az izmos, jóképű és fiatal gyereket. Annyira rabolni sem kellett Zsoltit, sem a szabadság nem volt ellenére, sem a szép lányok. Prózaiabban: egy szomszéd faluban élt évekig, valakivel összeköltözve. Aztán hazajött, örömmel fogadták. Zsolti kedvenc fiú volt, afféle ráadás, kedveskedő-bújós, a legkisebb. Talán a legszebb is az összes közül. Szelídebb arcú, magasabb a többinél, és persze fiú. A lánytestvérük valamelyik környékbéli faluba költözött, férjhez ment, sok évvel ezelőtt. Ők csak vendégségbe járnak haza.

Három generáció élt együtt a kockaházban, a nagymama, a fiatalok, az unokalány és Zsolti, legényemberként. A pince feletti, utcára néző szobában lakott a nagymama az unokával, innen szinte állandóan kékes tévéfény szüremkedett ki. A középső szobában lakott Zsolti, ez a régi konyha volt. A másik oldalon a házaspár. Mindenki szépen elfért. Gyönyörű vadszőlőlugas futott le a kőbástyán, a kert vége elkanyarodott a kuglipálya felé, a telek átér a másik utcára, nem túl nagy, csak pont úgy kanyarodik az út. Kocsibejáró fut fel a másik oldalon, kicsit rámpaszerűen, áthidalva a telek lejtését. Bokrok, virágok, leanderek fogják fel az út porát, muskátlisládák

kerültek elő a fagyok után. Bár a ház nem modern, sem autentikusan régi, sem autentikusan felújított, de harmonikusan illeszkedik a falu képébe. A pince bal oldalán kő lépcsősor vezet fel a felső kertbe és a bejárathoz. A lépcsősor is szépen illeszkedik a házhoz, csak kevésbé paszszol az ingatag léptekhez, amivel a férfiak egy-egy kiadósabb italozás után hazatérnének. Nemegyszer szurkolta végig a kocsmá nézőközönsége, sikerül-e hazakapaszkodni, vagy újabb erőt kell gyűjteni, ami még reménytelenebbé tette a vállalkozást, mert rendszerint egy-két újabb fröccsel lett a koncentráció megtámogatva. Aztán ha volt még valaki abban a formában, segítette a hazajutásban, ha ez újra szükségessé vált.

Kutya is mindig adódott, kisebb is, nagyobb is. Néha szabadon, néha kötve. Szegény kutyák nehezen viselték, hogy a pince mellől, a kocsmá felől, a térről jól hallják a gazda hangját, mégse mehettek utánuk, sőt a sűrű bokrok mögül ki sem láttak. Ugattak erősen, a fiúk meg rájuk-rájuk üvöltöttek csitítva, de egyre erőteljesebben, ahogy egyre inkább délután lett, és az alkoholszint emelkedett. Ezek a hangok, képek hozzátartoztak a mindennapokhoz. Senki fejét fel nem kapta ezekre. Ijedtség csak akkor volt, ha valamelyik fiú felfelé menet szokatlanul nagyobb kilengéssel igyekezett, és nem kerülhette el a zuhanást. Erre a tompa zajra azért mindig izgalom kerekedett.

Ilonka néni, az anyjuk nyugdíjas volt már régen. Amíg tudott, kertet tartott, elég nagyot, volt a falu mögött, a műút felé is vetemény, kukoricás is. Ilonka a főzésben is segített. Foglalkozott a virágokkal. Megnézte a kora délutáni sorozatokat, majd útra kelt. Régebben kapálni kicsit, a nagyját már a fiúk csinálták akkor is. Hol meg a temetőbe, locsolni, virágot vinni. Esetleg gombászni. Ez a felszínes szemlélődőnek a séta látszatát kelthette, de nem az volt. Ilonka ismerte, mikor mit kell gyűjteni. Roszszabb napokon pár kaszvadt tyúkgombát szedett csak össze a kiskosárba, de nagy fogáskor szép színes gombákat mutatott büszkén. Pöfeteget is hozott. Egyet nekünk ajándékba. Ha pöfetegek voltak, hetekig takargatta azokat levelekkel, neki nőjének nagyra. Ha megtalálták, volt bosszankodás. Aztán egyre ritkábban járt, hol a meleg zavarta, hol a hideg, inkább csak tévézett. Egyszer újra nekiindult, de akkor már nagy volt a baj. Ilonka tévézett tehát, esténként is. A kutyalárma mellé nemegyszer az ő kiabálása is hozzátartozott, valamelyik fiát vagy mindkettőt hazahívta, ha túl hangosnak találta már őket, vagy másokat.

A két fiú egyébként dolgozott abban az időben. Zsolti a bányánál volt éjjeliőr, az idősebb már akkor is közmunkás volt a faluban. Fűvet nyírtak, kaszáltak, bokrot ritkítottak, a kivágott ágakat aprították. Többnyire betartották, hol kell lenni, volt, hogy felülírták a szabályokat, de a falu rendezett volt, virágokkal teli. Kevés bérhez jutottak így hozzá, de valamihez mégis. A faluból kijutni, máshol munkát vállalni nem tudtak vagy nem akartak. Annyival többet nem fizettek volna, amennyibe a közlekedés kerül. Egyébként is csak az egyiküknek volt jogosítványa, és kocsis is csak később került, az is hitelre. Laciék, az idősebb fivérék vágtak bele. Éva, Laci felesége akkor a Víznél volt, nem is keresett rosszul. Egy faluval arrébb vitte munkába a kis busz. Ez a kis busz gyűjtötte össze a környékről azokat, akik nem sok pénzért vállalták a tizenkét órás műszakot, az alkalmazkodást a folyamatos üzemmódhoz. Főként nők vállalták ezt a kötöttséget, azt, hogy ez idő alatt nem lehet hazaugrani egy fröccsre, nem lehet néha az árnyékba leülni meg hogy folyamatos a figyelem, fegyelem. Éjszakázni is kell. Zsolt a bányában csak-csak be volt osztva, de nagy fegyelem nem volt ott már, inkább csak a semmit kellett őrizni. A nyári közmunka inkább a korai órákhoz igazodott, reggel hajnalban kezdtek. Az ebédidőt otthon töltötték, ekkor még többnyire főzött valaki otthon, a délután már rövidebbre sikerült. Az erős fizikai igénybevételt, a kaszálást, a szemet-szájat teleporoló fűnyírást, gépi kaszálást muszáj volt ivással könnyíteni. Bor meg volt otthon, hideg szóda is. A házi bor hétköznapi, napközbeni italnak számított. Az esti szórakozáshoz, kocsmázáshoz, ha erre maradt erő és még volt pénz, sör és röviditalok jártak.

A kocsmába egyik nyár elején új pultos került. Nem ő volt a bérlő, alkalmazottnak hozták le. Pestről vagy Budáról szerezte valaki, akihez takarítani járt volna, de aztán szívességből átadta Annát az akkori bérlőnek, aki nem talált megbízható alkalmazottat. Nem is kereste valami nagyon korán az alkalmas emberét, mert jócskán késő tavasz volt, amikor Anna beállt a pult mögé. Erdélyből jött, szép kislányokat hagyott otthon, sírva nézegette is a fényképüket, mutogatta az ákombákom leveleiket. Segítettünk válaszolni, Anna nehezen boldogult a mondatokkal írásban. Nem akarta, hogy a gyerekek nevéssenek rajta. A férje miatt jött át, nagyon ivott, a keze is eljárt olyankor, és aztán a mezei munka is nagyon nehéz volt. Annának otthon saját pénze sose volt, folyt bele a közösbe, az meg aztán folyt el szépen, semmi eredménye nem volt a munkának az ember mellett. A férj egyébként ragaszkodott Annához, vagy a munkaerejéhez, mert nagy haragra gerjedt, amikor elszökött otthonról. Nagy verést ígért, amikor üzent azokkal, akik a faluból szintén átjöttek dolgozni.

Anna egyszer őszintén megmondta, hogy nagyon fél a részeg emberektől, szerencse, hogy itt nem bántanak. Azon az este Laci különösen berúgott. Jó idő volt, de ki nem mozdultak a fiúk a kerthelyiségbe, ami itt a főteret, az aszfaltos utcát jelentette. Örömmel nézték a sürgő-forgó Annát. Anna vékony volt, magas és inas, de inkább sovány, mint karcsú. Meleg volt, a söntés fülledt, sokat ivott mindenki, a helyiek rendes szokása szerint külön-külön asztaloknál, mindenki a helyén. Laci az ablaknál, felállt, úgy tűnt, még egy kört akar rendelni, aztán minden tántorgás nélkül teljes hosszában hanyatt esett a kövön. Moccanatlan volt, üveg nem tört, semminek nem ütődött, szépen középre ájult vigyázzállásban. Anna rémülten rohant ki a térre, menjen valaki segíteni, összeszedni. Laci fegyelmezetten, zárt lábakkal, moccanatlan feküdt, mozdulni nem próbált, vérezni nem vérzett. Valahogy hazakerült, testvéri, cimborai segítséggel, nagy ügyel-bajjal. A kocsmá környékén napokig nem láttuk, hogy az aszszony nem engedte vagy maga sem akart, nem tudtuk.

Ilonka bármilyen vehemensen harsogott ki időnként az ablakán csendre teremtve a népet, próbálva hazaparancsolni a fiait, a délutáni találkozásainkon soha szóba nem hozta a fiúk ivását, férfidolognak tekintette, természetesnek, mint az inget vagy a káromkodást. Arról, hogy Zsolti talán udvarol Annának, szintén szót sem ejtett. Minek ilyesmiről. Csak az tűnhetett föl, Zsolti egyre többet ül a fülledt söntésben, és elég ritkán iszik be alaposan. Segít a rekeszek cipelésében, szemmel tartja a vendégeket. Segédkezik zárásnál, mindig ő az utolsó. Megnyugtató jelenlétével veszi körül Annát. Zárás után haza is kíséri. Mivel Anna a bolt-kocsmá hátsó traktusában lakott, rövid séta volt.

Apránként mindenki megszokta, tudta, hogy összetartoznak. Ők egy pár. Ősszel Zsolti még haza is vitte Annát a falujába. Merész vállalkozás volt. Valószínűleg ilyen távol nem került még Zsolt otthonról, főként nem autóval. A látogatás nem sikerült úgy, ahogy remélték, pont úgy sült el, ahogy várható volt. A dühödtt férj még nagyobb haraggal fogadta Annát, hogy hozhat rá ilyen szegényt. Nem elég, hogy elszökik, még kurválkodik is. De legalább tartaná titokban. Nem így, világnak csúfjára, persze arról, hogy a gyerekeket elvigye, szó sem lehet. Maradnak azok idehaza, semmiféle papírt alá nem ír. Nem viheti őket az asszony külföldre. Hallani sem akar róla. A feltüzelt cimborák együtt kergették ki a faluból Annát és Zsoltit, épphogy megúszták a Suzuki, hogy fel ne borítsák, talán csak egy kő talált célba, de ők megúszták.

Jött a tél, kegyetlen hideg volt a boltban, a hátsó kis szobát képtelenség volt melegre fűteni. Zsolti gondolta, hazaviszi Annát. Legyen ő is melegben. A házat ők szépen fűtötték, volt fa elegendő, felvágva állt a nyári konyha mellett.

Kicsi ez a ház, már így is alig férünk, határoztak odahaza. Még Laci csak morgott a bajsza alatt, de a nők kikeltek. Nem kell ide még egy aszszony. Isten ments! Nem. Ez a ház kicsi ennyi embernek.

Aztán Annának újra lejárt a tartózkodási engedélye. Nem tudta vagy nem akarta meghosszabbítani, hazament, eltűnt a faluból. Zsolti sokáig várta, de nem üzent. Állítólag átjár dolgozni, de a faluba soha többé nem jött.

***

Anna elment, híre-hamva sem volt az egykorvult szerelemnek. Zsolti járt a bányába, szorgalmasan, ahogy elő volt írva. Leginkább örködni kellett, a bányát éppen leállították, inkább csak a feleslegessé vált munkagépekre kellett felügyelni, el ne lopják őket. Elvileg a bánya területére tilos volt a bejárás. Ezt mindenféle felirat tiltotta. Az üzemeltetők csak azt felejtették el, hogy gyakorlatilag egy elnéptelenedett falut kerítettek körbe, amely azonban nyáron igenis lakott volt. Így aztán a ki-be járást bajos lett volna tiltani. Zsolti őrtársnak egy-két ásványüvegnyi bort szódával minden este elvitt társnak a munkába.

Éva is elköltözött, egyszer csak úgy gondolta, megpróbálja mással vagy egyedül. Albérletet keresett egy közeli forgalmasabb helyen, a pékségben dolgozott. Állítólag a tulaj miatt indult világgá, összejöttek. Talán megelegette, hogy nem történik semmi. Azokon a napokon, amikor éjszakás volt a Víznél, elszabadult a pokol. Laci és Zsolti is azt érezték, szabadok. Nincs vigyázó szempár. Napközben a borospincében túntek el gyakrabban, a kocsmában is többet ittak. Ilonka, az anyjuk nem bírta velük. Különben is, rég ágyban volt már, mire a fiúk végleg eláztak.

Éva és Laci lánya középiskolás lett. Szép terveket dédelgetett, ruhákat akart tervezni. Varrónőnek adták, városba került, kollégista lett. Az első félév után azonban többet volt otthon, betegség miatt, mint amennyit az iskolában meg a kollégiumban. Nem bírja a gyerek a távolságot, az utazást, a család hiányát, mondogatták, aztán kimaradt az első év végén. De akkor már kevés időt lakott otthon, elment az anyjával az albérletbe. Haza már nem jött többet, látogatni legalábbis nem.

Laci és a másik közmunkás, Gyalu nyírtak, kaszáltak, havat lapátoltak, mikor amit kellett. Amíg bírta őket tartani az önkormányzat, aztán megváltoztak a támogatás formái. Egyiküket el kellett küldeni, először Gyalunak mondtak fel. Laci megúszta. De aztán kiderült, hogy Gyalu foglalkoztatása után, mivel speciális iskolába járt, valamiért több állami támogatást lehet kapni. Így aztán visszavették. Felváltva voltak állományba ezután. De nem a papír szerint dolgoztak, mindig együtt. Laci tartott rendet, Gyalu pedig hűségesen követte, amit mondott. A falu csoda szépen nézett ki, rendezett volt minden. Nyaranta izmos, barnára sült felsőtestük hol itt, hol ott tűnt fel. Tudtak együtt dolgozni, értették egymást, még ha néha összekaptak is. Ha valamelyikük jobban berúgott, azt a másik szapultá álló nap. Aztán másnap cseréltek.

Laci kissé lefogyott, bár Ilonka néni főzött a fiúkra, de azok már inkább Éva kosztjához voltak szokva. A faluból nem mozdultak ki. Nem hallottam arról, hogy Laci valaha is utánament volna az asszonynak. Nem is beszélt róla. Csak egyre többet ivott. Vagy csak egyre jobban ártott.

Gyereknapot szerveztek a faluban. Ami azért különös, mert nem nagyon volt gyerek, de annak a párnak mégis. A Kultúrban volt a bál. Oda mindenki elment, ha volt gyereke, ha nem. Voltak szendvicsek, sütemények, zene, tánc. Elment Laci is, Zsolti is, elment Gyalu is. Gyereket egyikőjük se vitt, mert hármójuknak is csak egy volt, az is éppen elköltözött az anyjával. Szóval mentek a bálba, szépen felöltözve. Ilyenkor nem a munkásruha dukál. Gyalu öltöneyei nagyon híresek, mellényekkel, suvickolt, hegyes orrú cipőjével, hatalmas kalapjaival egy Dallas-figura. Jól ment a bál, mindenki hozta a formáját. Gyalu végigtáncoltatott mindenkit. Fogytak a

szendvicsek, fogyott a bor, sör, miegyéb. Egyszer csak Laci kiszaladt, gyomrára szorította a kezét, másik tenyerét a szája elé kapva. Rosszul van, legyintettek, ment a buli tovább. A falusi kocsmából, kultúrból a férfinép kijár, ha van vécé, ha nincs. Így akadtak Lacira. Feküdt a földön, próbálták keltegetni. Gondolták, nagyon berúgott. De valahogy gyanús volt. Amikor a mentősök kiértek, már csak a tényt tudták megállapítani, meghalt. Megfulladt. Ha észreveszik, egy mozdulattal meg lehetett volna menteni, de nem vették észre. Ott feküdt az aszfalt mellett, a gondosan nyírt gyepen. Várták a szállítókat. Jó sokára jöttek. Pár férfi vigyázta. Az anyjuknak az öccse, Zsolt se mert szólni. Majd reggel.

Szegény Laci temetésén volt a lánya utoljára a házban. A faluban még a férfiak ássák a sírt, csakhogy itt a két férfi, aki jóformán maradt, az egykori barát és a testvér volt. Gyalu és Zsolti kiment korán, hogy idejében végezzenek. Nem ment ital nélkül. Ilyen girbe-gurba gyászmenetet is régen láttak. Ilonka nem tudni, mennyit értett az egészségből. Siratta aztán a fiát, úton-útfélen. Mert aztán nekiindult. De ez már nem a céltudatos gombázás volt. Bóklászott, kavart, tévesztett. Nem tudta, melyik fia él, melyik halt meg. De gondolataiban a másik is hazajárt. Nem lehetett tudni, éppen melyikükről beszél, keverte a neveket. Mindkét fiát egybegyúrta. De néha mind a kettőt halva látta, hol meg élve. Zsolti nem tudott a dologgal mit kezdeni. Félték is kicsit, egyszer Ilonka felgyújtja a házat, vagy valami nagy galiba lesz. Kórházba került. Nem jött már haza.

Zsoltot kirakták a bányából, mert félték, egyszer csak balesete lesz, beesik a gépek közé vagy a vízbe, egyébként is bezártak. Átvehette a közmunkát, belépett a testvére helyébe. Gyaluval naphosszat nyírják a fűvet. Körjegyzőséghez tartoznak, így néha elvezénylik Gyalut máshová. Ilyenkor Zsolti egyedül van. Egyébként is. Árulja a házat, annyit kér érte, hogy nem veszi meg senki. A megörökölt, hiteles Suzukit összetörték a lánytestvéréék. De a hitel a nyakán maradt. Bolt nincs, egész héten írja, mit akar hozatni. Muszáj írni, különben egy hétig nem lesz, ami hiányzik. Sokat iszik, volt elvonón, aztán megint. Mostanában olyan elvonóra küldték, ahová csak józanul veszik be a beteget. Még nem sikerült jelentkezni, majd holnap.

A borospince ajtaján a felirat, ez a ház eladó. Rajta a telefonszám. A kerítésen kiakasztva lóg a műanyag ételhordó. Hétközben hoznak enni. Zsolti most a templom mellé rak kőfalat, odairányították. Habarcs nincs, arra nem telik. Keserűen nevet, mitől állna össze a kő habarcs nélkül. Rakja a követ kőre.

Tetszik

Egy embernek tetszik. Legyél Te az első ismerőseid közül!

Kapcsolódó írások:

1. **Takács Ferenc: Közelebb a szóhoz (George Steiner: Bábel után. Nyelv és fordítás. I. kötet. Bart István fordítása. Budapest, 2005, Corvina. 268 oldal, 3500 forint.)** Takács Ferenc Közelebb a szóhoz Fordításban, úgy látszik, sohasem...

Cimkék: Furulyás Katalin